

Мартин О.М., к. ек. н., доцент
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОЖЕЖНУ БЕЗПЕКУ

Національна безпека є складною структурованою системою і багатоплановим явищем, оскільки функціонування економічної системи розгортається в часі й просторі в різних сферах. Оскільки національна безпека відображає різноманітні аспекти функціонування економічної системи, тому її структурними елементами є економічна, політична, військова, інформаційна, екологічна, духовно-моральна, пожежна та техногенна безпека.

Економічна безпека є фундаментальною складовою національної безпеки, її матеріальною основою, «якісною найважливішою характеристикою економічної системи, яка визначає її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, стійке забезпечення ресурсами розвитку народного господарства, а також послідовну реалізацію національно-державних інтересів» [1, с. 127]. Поняття «економічна безпека», що здатна системно оцінити стан економіки з позиції захисту національних інтересів країни, має системотворчий характер, це обумовлює ціла низка умов і чинників:

по-перше, це відмінності в соціально-економічних потребах та інтересах суб'єктів господарювання, намагання найповніше їх задовільнити;

по-друге, обмеженість економічних ресурсів та різний ступінь забезпеченості ними економічних суб'єктів посилюють конкурентну боротьбу. При цьому зростання конкурентоспроможності одних

економічних суб'єктів може розглядатись іншими як реальна або потенційна небезпека, загроза їхнім власним інтересам;

по-третє, економічна безпека відображає здатність економіки підтримувати суверенітет країни і її геополітичне положення в світі, адаптуватися до нових умов розвитку;

по-четверте, економічна безпека означає готовність владних інститутів протидіяти загрозам і викликам постіндустріального розвитку шляхом підвищення ефективності та результативності управління, створення економічних і правових умов, що виключають криміналізацію.

Під економічною безпекою ми розуміємо такий стан економічного механізму, якому відповідає певний стан економічної системи та держави, що забезпечує і гарантує розвиток і зростання економіки та соціальної сфери при достатньому захисті економічних інтересів країни. В результаті формується здатність протистояти і протидіяти системі загроз зовнішнього і внутрішнього походження, висока конкурентоздатність національної економіки у світовому економічному просторі, високий економічний і оборонний потенціал, що зумовлює підвищення рівня та якості життя населення країни [2, с. 71].

Економічна безпека визначає інші складові національної безпеки, в тому числі і пожежну безпеку. Пожежна безпека у суспільстві відображає таке реальне становище, за якого на об'єкт пожежної безпеки не можуть впливати чинники загрози пожежі з причин їх відсутності. Як складна багатофакторна категорія, пожежна безпека характеризує стан захищеності людини, суспільства, національного багатства та довкілля від пожеж, що, по-перше, відображає здатність протистояти дестабілізуючій дії різноманітних чинників, що створюють реальну загрозу виникнення пожеж, а по-друге, гарантується механізмом забезпечення пожежної безпеки як об'єктивною потребою запобігання реальній та потенційній

загрози пожеж, зниження ймовірності їх виникнення та мінімізації втрат і збитків від реальних пожеж [3, с. 179].

Аналіз взаємозв'язку економічної і пожежної безпеки з використанням коефіцієнтів парної кореляції (як на рівні національної економіки, так і в регіональному розрізі) свідчить, що зростання ВВП, ВВП у розрахунку на одну особу, а також середньомісячної номінальної заробітної плати зумовлює збільшення кількості пожеж, а відповідно і прямих матеріальних збитків від них. Таку негативну закономірність, на наш погляд, можна пояснити, по-перше, тим, що наявний основний капітал є фізично зношеним, що підвищує ризик виникнення пожеж, по-друге, обсяги інвестицій є недостатніми і не відповідають потребам економіки, по-третє, інвестиції не завжди спрямовуються у найновіші технології, по-четверте, як на виробництві, так і в побуті використовується велика кількість пожежонебезпечних матеріалів, зростає їх концентрація на одиницю площі; по-п'яте, на виробництві і в побуті кількісно збільшується використання нових електроприладів і обладнання; по-шосте, на об'єктах господарювання виділяється недостатньо коштів на пожежно-профілактичні заходи, недостатньо захищені будівлі та споруд системами автоматичного протипожежного захисту; по-сьоме, порушуються і не виконуються правила пожежної безпеки. Важливим також є те, що, по-перше, статистика пожеж відображає реальну ситуацію із пожежами, а економічні показники є даними офіційної економіки, функціонування тіньової економіки не враховано; по-друге, кількість пожеж агрегує пожежі на різних об'єктах, які характеризуються різною динамікою та різними причинами виникнення. Так, щорічно в Україні більше $\frac{3}{4}$ усіх пожеж виникає в будівлях та спорудах житлового сектору [4].

Кореляційний аналіз між основними показниками економічної безпеки і кількістю людей, які загинули та травмовані унаслідок пожеж, дозволив сформулювати реальну залежність: між зміною ВВП, ВВП у

розрахунку на одну особу, середньомісячної номінальної заробітної плати та зміною людських втрат спостерігається обернена залежність. Об'єктивно вищий рівень розвитку національної економіки та вищий рівень доходів населення зменшує людські втрати унаслідок пожеж.

Сьогодні об'єктивно зростає роль держави в напрямі забезпечення як економічної так і пожежної безпеки. З цією метою необхідно суттєво збільшити фінансування та впровадження новітніх технологій і техніки у системі забезпечення пожежної безпеки, збільшити державні інвестиції у найновіші технології, розробити і впроваджувати нову техніку і безпечні технології у побуті. Сьогоднішня ситуація в Україні вимагає науково обгрунтованого державного регулювання національної економіки і на цій основі – збільшення фінансування сфери пожежної безпеки з урахуванням досвіду розвинутих країн світу.

Список використаних джерел

1. Рясна Н.О. Основні показники соціальної складової економічної безпеки регіону / Н.О. Рясна // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Культура і соціальні комунікації. – 2012. – Вип. 3. – С. 126-133.

2. Мартин О.М. Економічна безпека як складова національної безпеки / О.М. Мартин // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Економіка. – 2013. – Вип. 22. – С.68-74.

3. Мартин О.М. Пожежна безпека Причорноморського регіону в контексті взаємозв'язку з економічною безпекою регіону / О.М. Мартин, П.П. Дубинецька // Причорноморські економічні студії. Науковий журнал. – 2016. – Вип. 7. – С. 179-184.

4. Статистика пожеж [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.undicz.mns.gov.ua/content/stat.html>.